

Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeğinin Arapça Adaptasyonu

Hakan Uşaklı*

Öz

Davranış, psikolojik anlamda, canlıların dış dünyaya karşı gösterdikleri bilişsel, duyuşsal ve psikomotor (bedensel-fiziksel) tepkilerin genel adıdır. Çekingen ve saldırgan davranış kalıpları, insan ilişkilerinde hem bireye hem de karşısındakine zarar verebilirken, atılğan davranışlar insan ilişkilerinde arzu edilen bir özellik olarak kabul edilmektedir. Atılğan davranış biçimi, kişinin başkalarına zarar vermeden kendi haklarını savunabilme becerisidir. 2011 yılından itibaren binlerce Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir. Kültürel farklılıklara duyarlı bir şekilde, Arap çocuklarının yeni yaşam alanlarında atılğan davranış biçimlerini öğrenmeleri büyük önem taşımaktadır. Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeği, ilk olarak Deluty (1979) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilmiştir. Bu ölçek, Uşaklı (2006) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasını temel alarak Arapçaya adaptasyonunu gerçekleştirmektir. Arapça adaptasyon çalışmasında, ölçek üç farklı Arapça anadil uzmanı tarafından çevrilmiş ve uzmanların ortak çalışmasıyla nihai Arapça çeviri oluşturulmuştur. Bu ölçek, yaşları 9 ile 13 arasında değişen toplam 202 Suriyeli çocuğa uygulanmıştır. Aynı ölçek, üç hafta arayla aynı gruba tekrar uygulanarak test-tekrar test yöntemiyle güvenilirlik analizi yapılmıştır. Uzmanlar arası uyum yüzdesi ve kapsam geçerlilik indeksi %82 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği ise 0.84 olarak bulunmuştur. Bu testin geçerliliğini artırmak için benzer ölçeklerle yapılacak çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada, ölçeğin uygulanması ve analizleri sırasında uluslararası standartlara uyulmuştur. Bununla birlikte, ölçeğin uyarlanmasında referans kullanımı gibi kurallara dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. İlerleyen araştırmalarda, yöntemsel iyileştirmelerin daha fazla odak noktası olması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çekingen, Saldırgan, Atılğan, Arapça Adaptasyon, Ölçek

Submitted : 02.01.2022

Accepted : 05.02.2022

Doi :
<http://dx.doi.org/10.53723/cosohis.18>

* ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4307-2226>; Sinop Üniversitesi, Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye
husakli@sinop.edu.tr

Etik: "Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeği"nin Arapça adaptasyonu çalışması, mevcut bir ölçeğin çeviri ve güvenilirlik analizinden ibaret olup, deneysel müdahale veya biyolojik veri kullanımı içermemektedir. Bu nedenle, etik kurul izni gerektirmemektedir.

Arabic Adaptation of The Children Action Tendency Scale

Abstract

Behavior, in psychological terms, refers to the general name for cognitive, affective, and psychomotor (bodily-physical) responses exhibited by living beings toward the external world. While avoidant and aggressive behavior patterns can harm both the individual and others in human relationships, assertive behaviors are considered desirable traits in interpersonal interactions. Assertive behavior is the ability to defend one's rights without causing harm to others. Since 2011, thousands of Syrians have migrated to Turkey. Considering cultural sensitivities, it is of great importance for Arab children to learn assertive behavior patterns in their new living environments. The Children's Action Tendency Scale was first developed by Deluty (1979) in the United States. This scale was later adapted into Turkish by Uşaklı (2006). The purpose of this study is to adapt the Turkish version of the Children's Action Tendency Scale into Arabic. In the Arabic adaptation process, the scale was translated by three different Arabic native language experts, and a final Arabic version was created through their collaborative efforts. This scale was applied to a total of 202 Syrian children aged between 9 and 13. The same scale was administered to the same group after a three-week interval, and reliability analysis was conducted using the test-retest method. The percentage of agreement between experts and the content validity index was calculated as 82%. The test-retest reliability was found to be 0.84. Further studies using similar scales are recommended to enhance the validity of this test. In this study, the implementation and analyses of the scale adhered to international standards. However, it is emphasized that rules such as proper reference usage should be observed during the adaptation process. Future research should focus more on methodological improvements.

Keywords: Submissive, Aggressive, Assertive, Arabic Adaptation, Scale

Giriş

Atılganlık, saldırgan olmadan kendinden emin ve kendinden emin olma niteliğidir. Psikoloji ve psikoterapi alanında öğrenilebilir bir beceri ve bir iletişim şeklidir. Atılganlık veya başka bir sözcükle girişkenlik, ergenler için temel bir sosyal beceri olarak kabul edilir; öğretmenlerin okul başarısı için önemli gördükleri etkili kişilerarası davranışlarda bulunmalarına yardımcı olabilir (Buell ve Snyder, 1981; Lane, Wehby ve Cooley, 2006). Aynı zamanda yüksek öğrenim ve istihdamda önemli bir beceridir. Genel kabul görmüş tanımlamayla kanıt ihtiyacı duymadan kendinden emin bir beyan veya bir beyanın onaylanması ile karakterize edilen bir davranış biçimi; bu, bir başkasının haklarını agresif bir şekilde tehdit etmeden (bir hakimiyet konumu varsayarak) veya itaatkâr bir şekilde bir başkasının haklarını veya bakış açısını görmezden gelmesine veya inkar etmesine izin vermeden, kişinin haklarını veya bakış açısını onaylar.

Weston ve Went'e (1999) göre atılganlık şu unsurlardan oluşur:

- * Ne istediğini bilmek;
- * İsteklerini, ihtiyaçlarını ve görüşlerini dürüst ve açık bir şekilde ifade etme güveni ve becerisine sahip olmak;
- * Başkalarıyla müzakere etme becerisine sahip olmak; ve

* Başkalarının haklarına saygı duymaktır. Girişkenlik aynı zamanda ihtiyaçları ifade etme ve bilinçli kararlar verme yeteneği olarak tanımlanan öz-savunuculuğun önemli bir bileşenidir. Öz-savunma, tüm öğrencilerin yetişkin yaşama başarılı geçişleri için kritik öneme sahiptir (Alberti, ve Emmons,1998; Test ve diğerleri, 2005).

Kritik bir yaşam becerisi olarak kabul edilir ve çocukların geliştirmesi önerilir. Girişkenlik, öğretilen bir iletişim becerisidir ve iddialı iletişim becerileri etkin bir şekilde öğrenilir.

Atılganlık, bir bireyin görüşlerini savunmak için veya hatalı bilgiler ışığında konuştuğu bir eleştirel düşünme yöntemidir. İddialı insanlar açık sözlü olabilir ve bilgileri analiz edebilir ve içerik, ayrıntı veya kanıttan yoksun bilgi alanlarına işaret edebilir. Girişkenlik, yaratıcı düşünmeyi ve etkili iletişimi destekler.

Atılganlık, kişinin duygularını, düşüncelerini, inançlarını ve ihtiyaçlarını doğrudan, açık ve dürüst bir şekilde ifade edebilme, bir başkasının duygu ve haklarına saygı duyarak kendi haklarını ileri sürme yeteneğidir (Lloyd, 1998). İddialı olmayan bireyler pasif, agresif veya pasif-agresif olabilir. Pasif insanlar, kendi haklarının ihlal edilmesiyle ilgilenmezler. Hak aramaya ilişkin konuşmak yerine yapacakları olası davranış ortamdan uzaklaşmaktır (McBride, 1998).

Atılgan davranış:

- saldırgan ve çekingen arasındaki orta noktada uygun davranışa sahip olmak
- kendinizi güvende hissetmek
- kendinize ve başkalarına eşit saygı duymak
- net hedeflere ve sonuçlara sahip olmak
- bilmediğinizi veya anlamadığınızı söyleyebilmek
- kendiniz veya başkaları adına konuşmak
- fikrinizi başkalarına zarar vermeyecek şekilde duyurmak
- aynı fikirde olmasanız bile başkalarının bakış açılarını dinlemek
- başkalarını küçük düşürmemek
- kendinden emin ve uygun beden diline sahip olmak
- duruma en uygun davranışı seçmek

Agresif davranış:

- ihtiyaçlarınızı başkalarının önüne koymak
- iyi dinleyememek
- diğer insanlara saygı duymamak
- başkalarını kızdırmak
- başkalarını suçlamak
- başkalarının haklarını görmezden gelmek
- hatalar için sorumluluk almayı reddetmek
- tüm bakış açılarını dikkate almamak

Pasif davranış:

- kendi ihtiyaçlarınıza bakmamak
- başkalarını kendinizin önüne koymak
- müşterileriniz veya kendiniz için ayağa kalkmamak
- her ne pahasına olursa olsun çatışmadan kaçınmak
- sürekli başkalarına bakmak
- kendi haklarınızı görmezden gelmek
- çok fazla ifade edilmemiş öfke hissetmek
- neye ihtiyacınız olduğunu sormamak
- 'Hayır' diyememek
- toplantılarda çoğunluğa karşı konuşmamak

Dolaylı olarak saldırgan davranış:

- alaycı
- diğer insanları aşağılamak
- gerek olmadığına bile da bile başkalarının hatalarını belirtmek ve böyle yap demek
- yalnızca başkalarında kusurlar bulduğunuzda rahat hissetmek
- dolaylı olarak eleştirmek
- başkalarını manipüle etmek
- genellikle suçun amaçlandığını inkâr etmek

Tablo I. Davranış Eğilimi Matrisi

	Vücut dili	Ses	Sözcükler
Saldırgan	<ul style="list-style-type: none"> • Fiziksel olarak ayakta durmak • Şişirilmiş göğüs • Yumruğunu sallamak veya parmağını göstermek • Fazla yaklaşmak ("birinin yüzüne karşı" olmak) 	<ul style="list-style-type: none"> • Bağırarak • Rahatsız edici, sert • Zorba, nutuk verici nahş ton 	<ul style="list-style-type: none"> • Diğer kişiyi taciz etmek ("Zavallısın!") • Genelleme ("Sen asla...") • Kişiselleştirme ("Sen sadece bencil bir insansın.") • Alaycılık ("Pekâlâ. Bay Mükemmel...") Küçümsemeler • ("Hakkında ne biliyorsun...")
Çekingen	<ul style="list-style-type: none"> • Çökmüş duruş • Göz teması yok • Diğer kişiden yüz çevirme 	<ul style="list-style-type: none"> • Duyulmaz işitilmez • Titreme • Zayıf gıcırtılı ses tonu 	<ul style="list-style-type: none"> • Teslim olma ("Tamam. Ne istersen.") • Aşırı özür • Kendi kendini suçlama ("Ben tam bir aptalım.")

	<ul style="list-style-type: none"> • Bükülmüş, tuhaf uzuvlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Belirsiz tonlama 	
Çekingen-Saldırgan	<ul style="list-style-type: none"> • Dönük gözler • Somurtkan, düşmanca veya sıkılmış ifade, izlenim • Çapraz kollar • Kapalı duruş 	<ul style="list-style-type: none"> • Mırıldanma • Robotik samimiyetsiz düşmanca tonlama 	<ul style="list-style-type: none"> • Sahte kayıtsızlık (“Her neyse”) • Samimi olmayan anlaşma (“İyi!”) • Sessizlik veya homurdanmalar
Atılgan	<ul style="list-style-type: none"> • Seviye göz göze temas • Dik, açık duruş • Ayakları sağlam basar 	<ul style="list-style-type: none"> • Sıkı • Açık ve duyulabilir • Makul tonlama 	<ul style="list-style-type: none"> • Noktaya yapışır • Mantıklı bir şekilde işaret eder • Ben ifadeleri • Kendi sorumluluğunu alır

Öte yandan, açıkça saldırgan olan danışanların kendi haklarını savunması ve kendi hedeflerine ulaşmak için çalışması muhtemeldir. Başkalarının haklarını hiçe saymaları olasıdır. Ek olarak, saldırgan bireyler, duygularının ve ihtiyaçlarının diğerlerininkinden öncelikli olduğunda ısrar ederler. Atılgan iletişim, kişisel görüşlerin, ihtiyaçların veya arzuların doğrudan, dürüst ve uygun bir şekilde ifade edilmesini gerektirir. İddialı iletişim kurarak, iletişimin amacına ulaşmak daha olasıdır. Sözlü saldırı veya sert eleştiri gibi daha güçlü stratejiler kullanmak, başkalarından gelen olumsuz tepkileri ateşler ve ilişkide gerginliğe neden olabilir. Basitçe söylemek gerekirse, girişkenlik, bir müşteriye “kendi veya diğer kişinin haklarını ihlal etmeden başkalarından istediklerini almayı” öğretmektir (Shelton & Burton, 1994).

1. İlgili Değerlendirmeler

Rathus Atılganlık Skalası (RAS), saldırganlık ve atılganlıkla ilişkili özellikleri ölçmek için altı noktalı bir Likert ölçeği kullanan 30 maddelik bir araçtır (Rathus, 1976). RAS, hem katılımcının diğer insanlar üzerinde bıraktığı izlenimi hem de girişkenlik ve dışa dönük davranışın gerekli olduğu belirli durumlardaki davranışları ölçer (Rathus, 1976). Anketi tamamlayan bireylere “Çoğu insan benden daha agresif ve iddialı görünüyor” veya “Duygularım konusunda açık ve dürüstüm” gibi ifadelerle ne derece katıldıkları sorulur.

Girişkenlik hem kendi kendini savunmanın hem de kendi kaderini tayin hakkının bir bileşeni olarak kabul edildiğinden, kendi kaderini tayin etmeyi ölçen araçlar, atılganlık değerlendirme araçları olarak kullanılabilir.

Arc’ın Kendi Kendini Belirleme Ölçeği (Wehmeyer & Kelchner, 1995), 148 olası toplam puanla 72 maddelik bir öz-bildirim ölçüsüdür. Yüksek puanlar, daha yüksek kendi kaderini tayin etme durumunu gösterir. Alt ölçek puanları, kendi kaderini tayin için önemli olan dört özellik için de mevcuttur: özerklik, öz düzenleme, psikolojik güçlendirme ve kendini gerçekleştirme.

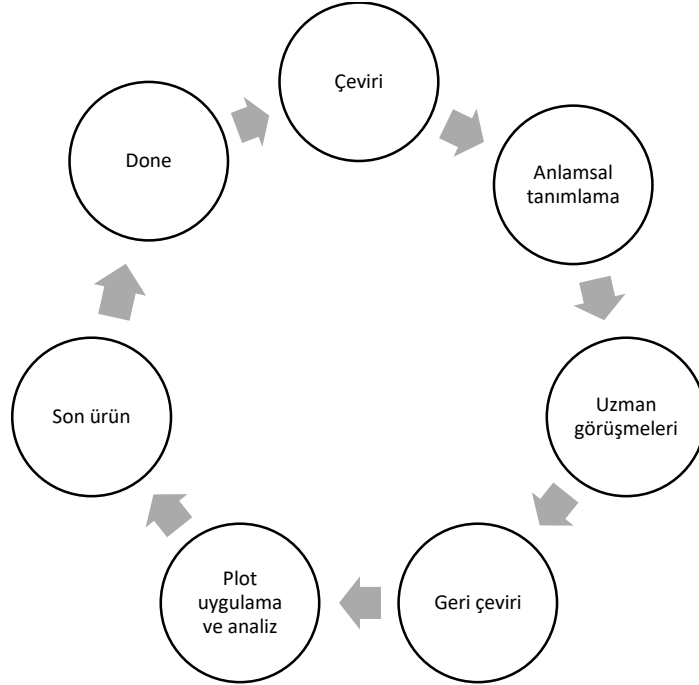
AIR Kendi Kaderini Belirleme Ölçeği (Wolman, Campeau, Dubois, Mithaug & Stolarski, 1994), öğrenci kapasitesini ve kendi kaderini tayin etme fırsatını değerlendiren 24 soruluk bir öz-bildirim ölçüsüdür. Öğrenci, eğitimci ve veli versiyonları vardır ve kapasite ve fırsat alt ölçeklerini içerir.

2011 yılından beri çok sayıda Suriyeli Türkiye'ye göç etmiştir. Göç edenlerin arasında 6-15 yaşında çocuklar da vardır. Yapılan araştırmalar göçmen çocukların bazı davranış sorunlarının olduğunu ortaya koymuştur (Erdoğan, 2014; Güngör & Şenel, 2018; İlhan, 2019; Uğurlu, 2018). Bu çalışma göçle gelen öğrencilerin kendi davranışlarını tanımlarının farkına varmalarına, bu öğrencilerle çalışan eğitimcilerin onları anlamalarına yardımcı olması açısından oldukça önemlidir. Arap öğrencilerinin davranışlarını analiz etmeye yönelik başka çalışma olmaması araştırmanın başka bir önemli noktasına işaret etmektedir.

2. Yöntem

Ölçek adaptasyon süreci şu diyagramlar şema olarak gösterebiliriz:

Şekil I. Ölçek Adaptasyonu Süreci

Özellikler kavramını takip eden Deluty (1979, 1981) çocukları belirli kışkırtıcı durumlara davranışsal tepkilerinde saldırgan, iddialı veya itaatkâr olarak sınıflandırmıştır. Saldırgan bir tepki, başkalarının pahasına yapılan düşmanca bir kendini ifade olarak tanımlanırken, boyun eğen bir tepki düşmanca değildir, başkalarının duygularını, gücünü veya otoritesini dikkate alarak kendi haklarını ve duygularını inkâr eder. Girişkenlik, kişinin düşünce ve duygularını düşmanca olmayan, zorlayıcı olmayan bir şekilde, başkalarının ve kendisinin haklarını dikkate alarak ifade etme yeteneği olarak tanımlanır.

Deluty (1981), herhangi bir durumda, iddialı çocukların belirli bir duruma tepki olarak saldırgan, iddialı veya itaatkâr davranmayı düşüneceklerini göstermiştir. Ancak saldırgan ve itaatkâr çocuklar, belirli bir durumda ya saldırgan ya da itaatkâr davranarak tepki verirler.

Sınıf ortamında ister akran etkileşiminden ister daha da önemlisi öğretmen tarafından yapılan yanıt taleplerinden olsun, sürekli olarak yanıtlar aranmaktadır. Daha önce tartışıldığı gibi, model ve sınıf gözlemcisi olarak öğretmen, öğrencinin tepkileri üzerinde nihai güce sahiptir ve bu nedenle onlardan belirli davranışlar talep eder. Normalde boyun

eğen bir çocuğun, öğretmenle daha iyi bir etkileşim ve dikkat arama örüntüleri oluşturmaya çalışırken saldırgan bir öğretmeni modelleyebileceği varsayılabilir. Öte yandan, saldırgan öğretmenler, zaten saldırgan olan bir çocuğun saldırgan yanıtını güçlü bir şekilde teşvik edebilirken, yanıt kümelerini seçme becerisine sahip olan iddialı çocuklar da saldırgan yanıtı daha sık seçeceklerdir.

The Children Action Tendency Scale (CATS) Çocukların Davranış Eğilim Ölçeği (ÇDEÖ) on üç durumdan oluşur. Çatışma durumlarını takip eden üç yanıt alternatifi, bir eşleştirilmiş karşılaştırma format biçiminde yer alır. Böylece, her çatışma durumu için olası tüm üç alternatifin kombinasyonu (bir itaatkâr, bir agresif, bir iddialı) sunulur ve böylece öğrenciye her durum için üç çift seçenek sunulmuş olur. Bunlar agresif alternatifi iddialı alternatifle karşı karşıya getirmek, iddialı alternatif itaatkâr olana karşı, saldırgan ve itaatkâr olanlara karşı birbirlerine karşı, her bir tepki türünün göreceli gücü değerlendirilebilir ve bu sayede her zaman sosyal olarak arzu edilen iddialı alternatif seçme fırsatı ortadan kalkar. İtaatkâr, agresif ve iddialı sayısı çocuğun seçtiği alternatifler, onun itaatkârlığını, saldırganlığını ve atılganlık puanlarını sırasıyla verir (Deluty, 1979).

ÇDEÖ saldırganlık puanlarının negatif korelasyon gösterdiği belirtilmiştir. ($p's < .001$) ÇDEÖ atılganlık puanlarıyla ($r = -.69$) ve ÇDEÖ boyun eğme puanları arasında ($r = -.75$) önemli bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır ($/7 > .30$). ÇDEÖ Saldırganlık puanı atılganlık ve ÇDEÖ boyun eğme puanları arasında bulunmuştur (Deluty, 1979). Yapılan çalışmalar göstermektedir ki kırsal kesim temel eğitim erkek öğrencileri kız öğrencilerine göre daha fazla saldırganlık puanı almaktadırlar. Bu durum öğrencilerin kendi ifadeleriyle de paralellik göstermektedir (Deluty, 1981). Sorular ve yanıt alternatifleri temel alınarak seçilmiştir. Öğrencilerin üç davranış eğilimine yönelik sorunlara verdikleri yanıtlar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Seçimi zorlayıcı olarak düzenlenen ölçme aracı orta dereceli yarı güvenilirlikler şu şekilde sıralanmıştır: Saldırganlık (.77), Girişkenlik (.63) ve Teslimiyet (çekingelik) (.72). Zamansal test-tekrar test güvenilirlik aralığı dört aydır. Birinci ve ikinci yönetimler arasındaki korelasyonlar ki bunlar: Saldırganlık (.48), Girişkenlik (.60) ve Teslimiyet (.57) (Whittington, 1982: 55).

Teorik verilerin yakından incelenmesiyle oluşturulan hayali ortamlar gerçek sınıf yaşantısında da karşılaşılabilecek durumları içerir. Öğrenci tepkileri de ideal olarak değerlendirilir. Belirli bir çevrede öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşimi teşvik eden sınıf durumu, aynı zamanda Mischel'in (1968) bilişsel sosyal teorisinin de değerlendirilebileceği bir durum oluşturur.

Ölçek seçimi zorlayıcı bir ölçektir. Toplam 13 durum vardır ve her durum iki şerli seçimde üç soru biçiminde karşımıza çıkar. Öncelikle öğrenci durumu okur. Her sorudaki a veya b seçeneğinden birini seçer. Toplam 39 puan alınabilir. Ancak tamamen atılgan bir öğrenci toplamda en fazla 26 atılganlık puanı alır. Eğer bu öğrenci hiç saldırgan davranışı seçmemişse 13 çekingen puan alır; bu durumda $26+13=39$ toplam puana ulaşılacaktır.

Ölçeğin Türkçe Adaptasyonu: Ölçek araştırmacıya Prof.Dr. Robert Deluty tarafından bizzat gönderilmiştir. Üç farklı dil uzmanı tarafından İngilizce ölçek önce Türkçeye daha sonra İngilizceye çevrilerek aradaki uyuma bakılmıştır. Daha sonra alan uzmanlarının değerlendirilerek ölçek son halini almıştır. Hem İngilizce hem Türkçe ölçek öğrencilere uygulanmış öğrencilerden gelen dönütler doğrultusunda son düzeltmeler yapılmıştır. Türkçe olarak son hali elde edilen ölçek test ve tekrar test uygulanarak istatistiksel çalışmaları yapılmıştır.

Ölçeğin iç güvenilirliği 168 öğrenci ile yapılmış ve $\alpha = .82$ bulunmuştur. Test-yarı test güvenilirliğine bakılmış ve split-half guttman .77 çıkmıştır.

Test-tekrar test güvenilirliği için 3 hafta sonra 76 öğrenciye test tekrarı verilmiştir.

Test-tekrar test güvenilirliği (r_{76}) = atılganlık puanları için .85, çekingenlik puanları için .75, saldırganlık puanları için .89) çıkmıştır ($p < .001$) (Uşaklı, 2006).

3. Arapça Adaptasyon Süreci

Türkçe ölçek Suriye, Irak ve Mısırlı üç uzman tarafından önce Arapçaya çevrilmiştir. Çevriler arasında %95 uyum olduğu görülmüş ve tekrar Türkçeye çevrilmiştir. Orijinal Türkçe ölçek ve Arapçadan Türkçeye çevrilen ölçek karşılaştırılmış ve %95'lik bir uyum olduğu gözlenmiştir. Arapça ölçeğin uygulanmasına karar verilmiştir.

Yaşları 9 ile 13 arasında değişen Suriye'den göç eden toplam 202 ailenin çocuklarına ölçek uygulanmıştır.

Deluty (1979) tarafından hazırlanan The Children Action Tendency Scale Uşaklı (2006) tarafından Türkçeye adaptasyonu yapılmıştır. Özellikle çok sayıda Suriyelinin Türkiye'ye göç etmesi dolayısıyla bireyi tanıma açısından böyle bir ölçme aracının Arapçaya kazandırılması oldukça önemlidir. Bu çalışmada uzmanlar tarafından yapılan çeviride yüksek uyum gözlemlenmiştir. Ayrıca test tekrar test ölçümlerinde de yüksek güvenilirliğe sahiptir. Benzer ölçeklerle yapılacak geçerlilik çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

4. Sonuç ve Tartışma

Deluty (1979) orijinal çalışmasında test tekrar test genişlik değeri 0.44 ile 0.70'dir. Orijinal adıyla Children's Action Tendency Scale (CATS), başta Robert H. Deluty olmak üzere farklı araştırmacıların çalışmalarında kullanılmış, ayrıca farklı kültürlerle uyarlanmıştır. Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeğinin teknik açıdan değerlendirilmesi başta Deluty olmak üzere bazı araştırmacılar tarafından sürdürülmüştür (Back ve diğerleri, 1985; Briggs, 1996; Deluty, 1979; 1981.; Hanie, Hamid & Nourali, 2021; Leme, Bechara & Kfourri, 2018).

Ölçeğin iç tutarlılık genişliği 0.63 ile 0.77 arasındadır. Uşaklı (2006) adaptasyon çalışmasında ise ,86 gibi yüksek bir boyuta ulaşılmıştır. Çocuklarda Davranış Eğilimi Ölçeği Uşaklı (2006) tarafından adapte edildiği biçiminde Türkiye'deki araştırmalarda da kullanılmıştır (Örenoglu-Toraman, 2009; Altunbaş & Özabacı, 2019, Usakli, 2013).

Arapça adaptasyon sürecinde Arap menşei uzmanlar arası uyum yüzdesi ve kapsam geçerlilik indeksi %82'dir. Testi ölçüm güvenilirliği kestiriminde test-tekrar test yöntemi kullanılmıştır. Testin ölçümleri için test-tekrar test güvenilirliği .84'tür. Bu ölçeğin güçlü yönü Arapça dil uzmanları tarafından çalışılmış olmasıdır. Bu test için benzer ölçekler testi çalışmaları tavsiye olunmaktadır.

Kaynakça

- Alberti, R. & Emmons, M. (1998). *Atılganlık Haklarınızı Kullanın*. Çev. Katlan, S. (7. Baskı). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Altunbaş, T. & Özabacı, N. (2019). Bir Duygusal Zeka Programının İlkokul Öğrencilerinin Duygusal Zeka, Atılgan, Saldırgan ve Çekingen Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi . *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 9 (54), 659-688. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/48897/623278>
- Briggs, H., Tovar, D. & Corcoran, K. (1996). The Children's Action Tendency Scale: is it Reliable and Valid with Latino Youngsters? *Research on Social Work Practice*, 6 (2), 229-235.
- Buell, G., & Snyder, J. (1981). Assertiveness Training with Children. *Psychological Reports*, 49, 71-80. DOI: 10.2466/pr0.1981.49.1.71
- Deluty, R. H. (1979). Children's Action Tendency Scale: A self-report measure of aggressiveness, assertiveness, and submissiveness in children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47 (6), 1061-1071.
- Deluty, R. H. (1981). Adaptiveness of Aggressive, Assertive, and Submissive Behavior for Children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 10, 155-158.
- Erdoğan, M. M. (2014). Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Güngör, F., ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim - öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *AJESI - Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173
- Hanie, S. M., Hamid, A., Nourali, F. (2021). Effectiveness of Coping Cat cognitive - behavior therapy on Assertiveness in children with Anxiety Disorders. *Empowering Exceptional Children Journal*. 12 1 (34) 75-85.
- İlhan, E. (2019). Yoğun göç alan yerlerdeki okullarda görev yapan öğretmenlerin göçmen çocuklarla olan iletişimlerine dair tutumlarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Lane, K.L., Wehby, J.H., & Cooley, C. (2006). Teacher Expectations of Students' Classroom Behavior Across the Grade Span: Which Social Skills Are Necessary for Success? *Exceptional Children*, 72(2), 153-167.
- Leme, M., Bechara, L. and Kfoury, M., 2018. An Exploratory Study of Forgiveness' Place into the Interpersonal Conflicts of Pre-teenagers. *Psico-USF*, 23(3), pp.409-423.
- Lloyd, S, R. (1988). *Developing assertiveness*. California: Crisp.
- McBride, P. (1998). *The Assertive Social Worker*. New York: Routledge
- Mischel, W. (1968), *Personality and Assessment*. New York: John Wiley and Sons,
- Örenoğlu Toraman, S. (2009). Bilim Sanat Merkezlerine Devam Eden Ve Etmeyen İlköğretim 12 Yaş Çocuklarının Saldırganlık, Atılganlık, Çekingenlik Ve Mizah Özelliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Rathus, S.A. (1976). A 30-Item Schedule for Assessing Assertive Behavior. *Behavior Therapy*, 4, 398-406. DOI: 10.1016/S0005-7894(73)80120-0
- Shelton, N., & Burton, S., (1994). *Assertiveness skills*. Illinois: Minor Press.

- Test, D.W., Fowler, C.H., Wood, W.M., Brewer, D.M., & Eddy, S. (2005a). A Conceptual Framework of Self-Advocacy for Students with Disabilities. *Remedial and Special Education*, 26(1), 43-54. DOI: 10.1177/07419325050260010601
- Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. *İçinde Şiddet ve Sosyal Travmalar*, (ss. 178-242). Ankara: HEGEM Yayınları.
- Uşaklı, H. (2006). Drama temelli grup rehberliğinin ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri, atılganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi.Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
- Usakli, H. (2013). Comparison of single and two parents children in terms of behavioral tendencies. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3, 256–270.
- Weston, C., & Went, F. (1999). Speaking up for Yourself: Description and Evaluation of an Assertiveness Training Group for People with Learning Disabilities. *British Journal of Learning Disabilities*, 27, 110-115. DOI: 10.1111/j.1468-3156.1999.tb00099.x
- Wehmeyer, M. L., & Kelchner, K. (1995). Measuring the autonomy of adults with mental retardation: A self-report version of the Autonomous Functioning Checklist. *Career Development of Exceptional Individuals*, 18, 3-20.
- Whittington, C. K. (1982). Assertion training as a short term treatment method with long term incarcerated juvenile delinquents (Doctoral dissertation, University of Arizona)
- Wolman, J., Campeau, P., Dubois, P., Mithaug, D., & Stolarski, V. (1994). *AIR Self-Determination Scale and user guide*. Palo Alto, CA: American Institute for Research

Ekler

Teşekkür

Ölçeğin Arapça çevirisinde yardımlarından dolayı Dr. Abdelkarim Amin Mohamed Soliman, Uzm. Moustafa A.Ashmawy ve Nour Othman'a teşekkür ederim.

Bu ölçüğe ilişkin bir durum ve ifadeler Türkçe ve İngilizce Örnek Arapça tümü:

1- Arkadaşlarınla birlikte oynuyorsun. Çok dikkatli oynamana rağmen hatalar yapıyorsun. Yaptığın hatalar yüzünden arkadaşların seninle alay ederek dalga geçiyorlar. Bu durumda ne yaparsın?

a- Oyunu bırakır eve giderim.

b- Benimle en çok alay eden çocuğu döverim.

a- Onlara susmalarını söylerim. Çünkü, ben de onlarla alay edersem, hiç hoşlarına gitmez.

b- Oyunu bırakır eve giderim.

a- Benimle en çok alay eden çocuğu döverim.

b- Onlara susmalarını söylerim. Çünkü, ben de onlarla alay edersem, hiç hoşlarına gitmez

1. You're playing a game with your friends. You try your very best but you keep making mistakes. Your friends start teasing you and calling you names. What would you do?

a. Punch the kid who's teasing me the most.

b. Quit the game and come home.

a. Tell them to stop because you wouldn't like it if I did it to them.

b. Punch the kid who's me the most.

a. Quit the game and come home.

b. Tell them to stop because they wouldn't like it if I did it to them.

مقياس توجه التصرف عند الأطفال

اسمك :

○

فكر

جنسك : أنثى

صفك :

عزيزي الطالب: في الأسفل يوجد 13

أسفل هذه الحالات يوجد ثلاثة أشكال مختلفة من التصرفات مقابل هذه الحالات، وقد جاءت هذه الأشكال من التصرفات في أسلوب اختياري ثنائي بين (a) و (b).

بعد قراءة كل خيار بدقة يتوجب عليك

لكل حالة يوجد ثلاثة أشكال من التصرف،

قد تجد الخيارات الموجودة هنا لا

ليس هناك اختيارات صحيحة وأخرى

لن يرى أحد اختياراتك، بما فيهم معلمك.

•
حالة، من (A) إلى (M)

•
مختلفة من التصرفات مقابل هذه الحالات، وقد جاءت هذه الأشكال من التصرفات في أسلوب اختياري ثنائي بين (a) و (b).

•
تحديد اختيارك بين (a) و (b)، ووضعه في دائرة ()

•
وهو يعني أن مجموع الاختيارات التي ستقوم بها (39) اختياراً.

•
تُناسِبك، ولكن يجب عليك تحديد اختيار.

•
خاطئة.

•

أشكركم على مشاركتكم

حاقان أوشاكي

- A.
- الرغم من أنك تلعب بدقة فإنك تقترف أخطاءً، وبسبب الأخطاء التي ارتكبتها فإن أصدقاءك سخروا منك وهم يستهزؤون. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
1. a. أترك اللعِبَ وأعود الى المنزل.
2. b. أقوم بضرب أكثر ولدٍ قام بالسخرية مِنِّي.
3. أنا أيضاً بالاستهزاء بهم فلن يعجبهم أبداً.
4. b. أترك اللعِبَ وأذهب إلى المنزل.
5. a. أقوم بضرب أكثر ولدٍ قام بالسخرية مِنِّي.
6. b. أطلب منهم أن يسكتوا؛ لأنني إذا قمتُ أنا أيضاً بالاستهزاء بهم فلن يعجبهم أبداً.
- B.
- صديقك قام ببعثرة المكان، لهذا السبب أمك غضبت كثيراً و قالت لك أنها ستعاقبك.
7. a. أرتبُ المكانَ.
8. b. أطلب المساعدة من صديقي من أجل ترتيب المكان.
9. a. في اليوم التالي لا أنكلم مع أمي ولا أسمع كلامها.
10. b. أرتبُ المكانَ.
11. ترتيب المكان.
12. b. في اليوم التالي لا أنكلم مع أمي ولا أسمع كلامها.
- C.
- في إحدى الصباحات قبل بدأ الدرس أصدقاؤك يأتون إليك، ويطلبون منك الوظيفة التي يتوجب منك القيام بها في ذلك اليوم، وقالوا لك: أنهم سيقولون للجميع أنك شخصٌ أنانيٌ وسيءٌ إذا لم تُعطهم الوظيفة، ماذا تفعل في هذه الحالة؟
13. a. أعطيهم وظيفتي.
14. b. أقول لهم: يجب أن تقوموا بوظيفتكم بأنفسكم.
15. a. أقول لهم: أيّ سأخبر الجميع كيف أنكم أشخاصٌ غشاشون.
16. b. أعطيهم وظيفتي.
17. a. أقول لهم: يجب أن تقوموا بوظيفتكم بأنفسكم.
18. b. أقول لهم: أيّ سأخبر الجميع كيف أنكم أشخاصٌ غشاشون.
- D.
- أنت تنتظر في الطابور لشرب الماء من الصنبور، ولد في عمرك وطولك يقترب منك ويدفع بك خارج الطابور. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
19. a. أدفع الولد خلف الطابور.
20. b. أقول للولد أنه ليس له الحقُّ في فعل شيء كهذا بحقِّي.
21. a. أذهب الى أقصى الخلف من الطابور.
22. b. أدفع الولد خلف الطابور.
23. a. أقول للولد أنه ليس له الحقُّ في فعل شيء كهذا بحقِّي.
24. b. أذهب الى أقصى الخلف من الطابور.
- E.
- أعرت صديقك أكثر كتاب تحبُّه، بعد أيام صديقك أعاد لك الكتاب، و لكن بعض صفحات الكتابة قد تمزقت وغلافه الخارجي قد اتسخ وانثنى. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
25. a. أسأل صديقي: كيف أصبح الكتابُ على هذه الحالة.
26. b. لا أبالي.

14. a. أُوبِّحُ الولد. b. أسأل صديقي: كيف أصبح الكتابُ على هذه الحالة.
15. a. لا أبالي. b. أُوبِّحُ الولد.
- F. أنت تأتي من المدرسة الى البيت و طفل أصغر منك يرمي رأسك بكرة تَلَج. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
16. a. أُضربُ الولد. b. لا أبالي.
17. a. أُخبرُ الولدَ كم هو أمرٌ خطيرٌ ربي رأس أحدهم بشيءٍ ما. b. أُضربُ الولد.
18. a. لا أبالي. b. أخبر الولد كم هو أمر خطير ربي رأس أحدهم بشيءٍ ما.
- G. رأيت الأولاد وهم يلعبون في الخارج، ذهبت عندهم وسألتهم: هل يُمكنني أنا أيضاً أن أَلعبَ معكم؟ الأولادُ أخبروك أنك لن تلعب معهم؛ لأنك لا تُجيد اللّعب. ماذا تفعلُ في هذه الحالة؟
19. a. أَعادِرُ المكانَ بشكلي حزين. b. أفسدُ لعبتهم.
20. a. أطلب منهم أن يعطوني الفرصة من أجل مشاركة اللعبة. b. أَعادِرُ المكانَ بشكلي حزين.
21. a. أفسدُ لعبتهم. b. أطلب منهم أن يعطوني الفرصة من أجل مشاركة اللعبة.
- H. أنت تشاهد برنامجاً جميلاً على التلفاز في منتصف البرنامج مُك أنت إليك و قالت لك أنه حان وقتُ النوم وأن تغلق التلفاز، ماذا تفعل في هذه الحالة؟
22. a. أصرخ في وجه أمي أنني لا أريد أن أنام. b. إن أعطوني الإذن أن أنام متأخراً هذه الليلة أعد أني في ليلة الغد سأنام مُبكرًا.
23. a. أبدأ في البكاء. b. أصرخ في وجه أمي أنني لا أريد أن أنام.
24. a. إن أعطوني الإذن أن أنام متأخراً هذه الليلة أعد أني في ليلة الغد سأنام مُبكرًا. b. أبدأ في البكاء.
- I. أنت تأكل شيئاً في المقصف وفي يد صديقك يوجد ألواح شوكولا جميلة جداً، تسأل صديقك: هل يمكنني أخذ إحدى ألواح الشوكولا الخاصة بك، صديقك يقول: لا. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
25. a. أعرض عليه بتبديل ما في يدي بإحدى ألواح الشوكولا الخاصة به. b. أقول للولد أنه بخيلٌ وأنايُّ.
26. a. أتخلّى عن الشوكولا وأكل ما في يدي. b. أعرض عليه بتبديل ما في يدي بإحدى ألواح الشوكولا الخاصة به.
27. a. أقول للولد أنه بخيلٌ وأنايُّ. b. أتخلّى عن الشوكولا وأكل ما في يدي.
- J. يقول أنه أذكي منك، و لكن أنت تعتقد أنك أذكي منه، ماذا تفعل في هذه الحالة؟
28. a. أقول له أن يغلق فمه. b. أعرض على الولد أن نسأل بعضنا البعض أسئلة ليظهر من هو الأذكي.
29. a. لا أبالي بالولد أذهب وأمضي. b. أقول له أن يغلق فمه.
30. a. أعرض على الولد أن نسأل بعضنا البعض أسئلة ليظهر من هو الأذكي. b. لا أبالي بالولد أذهب وأمضي.

- K. بينما تلعب مع أحد أصدقائك تقومان بسباق، الذي سيفوز بالسباق ستكون له جائزة، أنت عملت بجد و لكنك خسرت السباق مقابل نقطة واحدة، ماذا تفعل في هذه الحالة؟
31. a. أقول للولد أنه قام بحيلة.
b. أعمل من أجل أن أكسب في سباق آخر.
32. a. أذهب للمنزل وأبكي.
b. أقول للولد أنه قام بحيلة.
33. a. أعمل من أجل أن أكسب في سباق آخر.
b. أذهب للمنزل وأبكي.
- L. أنت تغضب كثيراً و لكنهم لا يبالون. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
34. a. أحاول أن لا أبالي.
b. أخبره أنه قام بإزعاجي.
35. a. أنا أيضاً أقوم بشيء يزعجه.
b. أحاول أن لا أبالي.
36. a. أخبره أنه قام بإزعاجي.
b. أنا أيضاً أقوم بشيء يزعجه.
- M. أنتم تلعب في البيت مع أصدقائك و لكنكم تصدرون الكثير من الضجة، الكبار في المنزل يغضبون و يبدوون بالصراخ عليك بسبب إصداركم للضجة. ماذا تفعل في هذه الحالة؟
37. a. تقول لهم: أنا أتأسف و لكنني لا أستطيع اللعب دون إصدار ضجة.
b. لا أبالي بصراخهم وأداوم على إصدار الضجة.
38. a. أجد شيئاً آخر أقوم به.
b. تقول لهم: أنا أتأسف و لكنني لا أستطيع اللعب دون إصدار ضجة.
39. a. لا أبالي بصراخهم و أداوم على إصدار الضجة.
b. أجد شيئاً آخر أقوم به.